

שמעתא עמיקתא

גליון תקע"א | פרשת מטות מסעי | תשפ"ג | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תוכב"א

הלכות מצויות לבין המצרים (ב)

כיבוס

שבוע שחל בו ת"ב, אסור לכבס, אפי' דעתו ללבוש הבגד לאחר ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג)]. ואין איסור כיבוס משום מלאכה, אלא כדי למעט בשמחה, להראות אבלות ושלא יסיר דעתו ממנה. [מ"ב (סי"ק כא וסי"ק מב)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)].
נתינת בגד במכונת כביסה בער"ה כשיגמור לכבס בלילה
יש אומרים שאין לכבס במכונת כביסה בערב ר"ח כשיגמור לכבס בלילה, אבל אם יגמור בבין השמשות מותר. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"צ עמי' יד אות א)]. ויש מתירים בכל אופן. וכן ע"ק. [הגר"ש"א זצ"ל והגר"ח"ק שליט"א (תורת המועדים אות נט)].

אין לו אלא מלבוש אחד

אפילו אין לו אלא מלבוש אחד, אסור לו לכבס בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג)]. אבל מר"ח עד שבוע שחל בו ת"ב מותר (אף לנוהגים להחמיר מר"ח). [מ"ב (סי"ק)].
נתלכלכו כל בגדיו בזיעה

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמותר לו לכבס חלוק עד שבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמי' י אות ב)]. אבל בגיהוצ אין להקל. [שם]. אלא אם כן יש משום כבוד הבריות. [ע"י להלך שמבאר שמתירים אפילו כיבוס במקום כבה"ב]. ועדיף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה. [שם. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (נטעי גבריאל פל"ז הגה יז) שבמקום שהתירו כיבוס (ושם איירי לענין בגדי קטנים) אין להחמיר ולקנות אחרים חדשים].

לצורך מצוה

כיבוס לצורך מצוה מותר אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. כגון אשה הלובשת לבנים לצורך ימי טהרתה. [רמ"א (שם סעי' ג) ומ"ב (סי"ק)]. וק"י שמותר לתת לכובס עכו"ם לצורך זה. [מ"ב (סי"ק לא)]. וע"י לקמן לענין שאר מקומות שהתירו לכבס במקום מצוה.

לכבוד שבת

כיבוס לכבוד שבת נהוג לאסור, אכן אם אין לו בגד לכבוד שבת רשאי לכבסו. [מ"ב (סי"ק לב). ואע"פ דשם מיייר לענין כתונת י"ל שכתב כן לפי המנהג שכת' הרמ"א שם, אבל לדידן שנוהגים כהגר"א לחלף גם שאר הבגדים שרי. וכן הביא בנטעי גבריאל (פלי"ה אות ו)].

כיבוס מפות לצורך פעודת מצוה

קייטרינג המכין סעודות מצוה, כגון ברית מילה וכדו', כל יום בטי' הימים, אם א"א להם ללבוש המפות רשאים לכבס ויש לדקדק רק הוצרך ביותר למצוה, ולמעט מהרגיל להם השנה. [שבט הלוי (ח"י סי' פג)].

הפיפת פאה נכרית

י"א שאסור לחפוף פיהא נכרית דבכלל כיבוס הוא. [בעל השבט הלוי (שם עמי' יד אות א) והגר"ש"א זצ"ל (רובבות אפרים ח"ו סי' רצא אות ג)]. ויש מקילין. [הגר"חפ"י זצ"ל (רובבות אפרים שם) משום שאין לפאה נכרית דין בגד. וע"י בשי"ס סנהדרין (ק"ב), ויש לחלק ואכמ"ל]. ולענין איסור גיהוצ ע"י לקמן.

צחצוח נעליים

מותר לצחצח נעלים ואין זה בכלל איסור כיבוס. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמי' כג הגה ז) ואור לציון (פכ"ז סוף אות א)]. ויש מתירים גם להשחירם אבל לא להבריסקם. [אג"מ (ח"ג סי' פ)]. ושימוש בחומר נוזל המצוי בזמנינו מסתבר שמותר אף לדעה זו. ועכ"פ לצורך שבת מותר בכל אופן. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"יד אות יז) ובעל השבט הלוי (שם עמי' כג הגה ז)]. ולדעת האג"מ (שם) שרי (אף להבריסק) רק לדידן שנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חזון].

להבריש בגד או כובע

מותר להבריש בגד או כובע אפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (פכ"ז סוף אות א)].

ניקוי כתם

מותר לנקות בגד מכתם. [הגר"ש"א זצ"ל (מבקשי תורה חכ"ו עמי' תל) והגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי בהמ"צ עמי' מו) משום שאין כבה"ג משום היסח הדעת מהאבילות. ודעת בעל השבט הלוי (שם עמי' יד אות א) להקל רק כשהכתם ניכר. ודעת האור לציון (פכ"ז הגה א) שאין להקל אלא במקום כבוד הבריות].

בגדים העשויים להתלכלך תדיר

בגדי עבודה שעשויים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטלטור, עובדי נקיון וכדו'), אם צריכים להם מותר לכבסם. [ע"י ברמ"א (סי' תקיא סעי' יד) שהתיר לכבס בגדי הקטנים שמתלכלכים תדיר. וביאר הלבוש כי אין בכיבוס זה משום שמחה. והביאו המ"ב (סי"ק פה). ולפ"י י"ל דה"ה בכיבוצ'י. ובדרך זה כתב בנטעי גבריאל (פלי"ה אות ו)]. וע"י להלך לענין סדינים, מגבות וכדו', במקומות צבורים.

מסכות פנים

מותר לכבס מסכות פנים המיועדות למניעת התפשטות נגיף הקורונה. [דלא גרע מבגדי זיעה ובגדים העשויים להתלכלך תדיר שמותר לכבסם. בפרט שלצורך הגנה יעילה צריך שהמסכה תהיה נקיה. וכן פסק

הגר"ח"ק שליט"א].

הבגד עלול להפסד

בגד שהתלכלך ואם לא יכבסנו יפסד מותר לכבסו. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות א)].

ע"י עכו"ם

אסור ליתן לאינו יהודי לכבס מר"ח ואילך (ולבני ספרד משבוע שחל בו ת"ב, כה"ח אות סי"ט), ואפי' אמר לו לכבס אחר ת"ב ג"כ נהגו לאסור (שיש בכ"ז משום היסח הדעת מהאבילות, כה"ח אות ז'), ויש מצדדים להקל כשנותן לצורך אחר ת"ב. ולמעשה לענין כלי פשתן יש לסמוך על זה. [רמ"א (שם סעי' ג) ומ"ב (סי"ק לד)]. ומ"מ קודם ר"ח מותר לתת, אע"פ שכובס אחר ר"ח, או אפי' בשבוע שחל ר"ח. [רמ"א (שם סעי' ג) ומ"ב (סי"ק לה)].

להוסיף בגדים של גדולים בשעה שמכבס בגדי קטנים

כשמכבסים בגדי קטנים במכונת כביסה (ע"ין להלך) אסור להוסיף בגדי גדולים. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט טות נט)].

בגדי קטנים

אסור לגדולים לכבס כסותם של קטנים ויש להחמיר אף כשלא הגיעו לחינוך. [שו"ע (סי' תקנא סעי' יד). וע"י במ"ב (סי"ק פא) דהיינו משום אבלות או משום עגמת נפש. וכת' בעשה"צ (אות צא) דנ"מ בין הטעמים, לקטן שלא הגיע לחינוך. וי"א שאיסור זה נוהג משבוע שחל ת"ב. [שו"ע (שם). וכת' הפמ"ג (א"א סי"ק לח) שכן מוכח מהרמ"א שדש"ק ליה להשו"ע]. וי"א שנוהג מר"ח. [ע"י במ"ב (סי"ק פב) שכת' בשם הא"י דלדידן יש להחמיר בתספורת מ"א בתמוז וכיבוס מר"ח, ובחז"א כתב לדצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מנהגינו אלא בשבת זו, ע"כ]. והעיקר כדעה הראשונה. [חנךד לענר (פכ"א סוף הגה ג)]. ועיין בסמוך.

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

בגדי קטנים העשויים להתלכלך

בגדי קטנים (אפי' הגיעו לחינוך) העשויים להתלכלך תדיר, מותר לכבסן אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [רמ"א (שם) ופמ"ג (שם א"א סי"ק לט)]. ובאופן זה מותר לכבס אפי' הרבה (בגדים של קטנים) ביחד אם עושה כן ע"יי מכונת כביסה. [ע"י במ"ב (סי"ק פב) שכת' דלא יכבסו הרבה ביחד. ובמכונת כביסה שהיא טרחא א' מסתבר דשרי אפי' הרבה ביחד. וכ"כ בחנוך לענר (פכ"ב סוף הגה ב)].

לבישת בגדים מכובסים

אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם לפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מר"ח, ובני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג) ורמ"א (שם)].

לצורך מצוה

לצורך מצוה, כגון אשה בימי ליבונה מותרת ללבוש, ולהציע תחתיה לבנים (אבל בת"ב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה). [רמ"א (שם סעי' ג) ומ"ב (סי"ק ל)].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגיושה לצורך שידוכין בטי' הימים רשאי ללבוש בגדים מכובסים, אם יש צורך בדבר. [הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמי' סד הגה 44)].

לכבוד שבת

לכבוד שבת לובשים בגדים מכובסים. [ע"י במ"ב (סי"ק לב). ואע"פ דשם מיייר בכלי פשתן, יעיוין בביאור הגר"א שנקט שהיתר זה נלמד ממה שהתירו לכבס לכבוד שבת. וע"י במטה יהודה (שם). ודעת הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש ביה"מ פ"יד הגה 25) שכל מקום שמותר בגדי שבת מותר גם במכובסים, וא"כ לפי מנהג דידן להקל בבגדי לבגד דדוקא לכבוד שבת התיר שחרי למנהג זה אין כבוד שבת מתיר, אלא טעמו להתיר מחמת שחם בגדי זיעה. שבת בשבת חזון ה"ה לוה. ויש לציין דדעת הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי בהמ"צ עמי' סהנה 41) דהיתר זה הוא בגדר הותרה ולא בגדר דחוייה].

בגדי זיעה

מותר אפי' בטי' הימים ללבוש בגדי זיעה (גופיה, גרביים, וכדו') מכובסים. [ע"י ברמ"א (רסי' תקנא) שהתיר להחליף הכותנות לשבת חזון. וע"י במ"ב (סי"ק ו) שהתיר גם להחליף גרביים כיוון שהוא בגד שלובשים רק מפני הזיעה (ע"י במ"א סי"ק ד), אע"פ דהתם קאי לפי המנהג שאסור ללבוש בגדים מכובסים בשבת. ולכאוי אין לנומר דדוקא לכבוד שבת התיר שחרי למנהג זה אין כבוד שבת מתיר, אלא טעמו להתיר מחמת שחם בגדי זיעה. ושו"מ שכי"כ בחמו"ד הובא במבית לוי (עמי' יד הגה ד). וכן הוא בערוה"ש (יו"ד סי' שפד אות ז). וכן פסק בעל השבט הלוי (מבית לוי עמי' יד הגה ז) להתיר אף בשאר ימות השבוע ע"פ הפת"י (יו"ד סי' שפט סי"ק ב). וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט). וכן הוא ברבבות אפרים (ח"ג רסי' שמה). וע"י באבני יספה (ח"ג סי' נח ענף ג) שהביא מהגר"שז"א זצ"ל שגם פיגימה דינו כבגדי זיעה]. וי"א שמ"מ לכתחלה יש ללבשם קצת לפני טי' הימים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם) ודעתו שם שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה. וי"א בשם הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביה"מ פ"יד הגה 39) להחמיר בזה אא"כ הוא איסטניס]. ואף למחמירים אם לא הכין לפני טי' הימים, עכ"פ כשצריך להחליפם ינחם על הריצפה, ואח"כ ילבשם. [ע"י במנהי"מ (ח"י סי' מד). וכן פסק הגר"ח"ק זצ"ל (קע"מ הגה ט). וע"י בשמעתא עמיתקא גליון שצ"ז].

מסיבת שידוכין

במסיבת שידוכין הנערכת בטי' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדים מכובסים.

[הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"יד אות י והגה 25)].

במקום שמותר ללבוש בגדי שבת

כל מקום שמותר ללבוש בגדי ח"ה בגדים מכובסים. [הגר"שז"א זצ"ל (שם פ"יד הגה 22)].

מגבות, מפות וכדו' מכובסים

סדינים

מראש חודש עד ת"ב (לבני אשכנז, ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להציע המטות בסדינים מכובסים. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג)]. ואף לכבוד שבת נהגו איסור. [מ"ב (סי"ק לג)].

לצורך אורחים

מותר להציע סדינים מכובסים עבור אורחים הבאים לביתו. [בעל השבט הלוי (שם עמי' טז הגה יח)].

לצורך בית מלון

בבתי מלון מותר להציע מטות האורחים בסדינים מכובסים. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמי' טז הגה יח) וגז"א (ח"ג סי' סא)]. והאורחים רשאים להשתמש בהם. ויש מי שאומר שיניחו על הרצפה קודם לכן. [מנח"י (ח"י סי' מד ד"ה וכ"י)].

מגבות

מר"ח (ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להשתמש במגבות מכובסים. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג)].

במקום צבורי

במקום צבורי מותר להשתמש במגבות מכובסים ואף לכבסם מותר. [הגר"שז"א זצ"ל (הליכ"ש עמי' תכא) כי מתלכלכים תדיר].

מר"ח עד ת"ב (ולבני ספרד משבוע שחל ת"ב) אין להשתמש במפות מכובסים. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ג)]. ומ"מ לכבוד שבת מציעין לבנים כמו בשאר שבתות. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי"ק לג)].

הכנת הבגדים ע"מ להתיר לבישתם

אסור ללבוש בגדים מכובסים כמבואר לעיל, אלא שמחמת שדרך כלל יש צורך בהחלפת בגדים בימים אלו מחמת החום וכדו', ניתן ללבושם זמן מה לפני הגעת זמן האיסור ע"מ להתירם בלבישה. [ע"י ברמ"א (יו"ד סי' שפט סעי' א) ובשו"ע (סי"ק ד) לענין אבילות. וכן הוא כה"ח (שם אות קצא)]. וילבשם בכדי שתקלט בהם זיעה. [אור לציון (פכ"ז הגה א)]. או בכדי שיהיה מורגש שהוא קצת משישם (והוא כחצי שעה, והכל לפי הענין). [הגר"ש"א זצ"ל (קע"מ הגה ח)].

כמה בגדים ביה"ח

כשלוש בגדים ע"מ להתירם בשימוש מועיל אף ללבוש כמה בגדים ביחד. [הגר"ח"ק שליט"א (קע"מ עמי' לט הגה יט) אם מתקמטים קצת. וכן פסק באור לציון (פכ"ז הגה א) כי אדם שיביאו לו בגד שלבש אחר, אפי' באופן זה, מאוס בעיניו ללבושו].

להשתמש רק בחלק מהבגד

אין צריך להשתמש בכל הבגד, אלא די במקצתו. [הגר"ש"א זצ"ל (אבני יספה ח"ג סי' נח ענף ג)].

לשפשפש ברצפה

י"א שמועיל (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להניח הבגדים ע"ג קרקע ע"מ להתירם ללבישה. [כרם שלמה (וי"ד סי' שטט)]. ויש מחמירים. [אור לציון (פכ"ז הגה א') דלא דמי לבגד שהתלכלך בויעה, שבגד זה שיביאו לאדם אחר לא יהא מאוס עליו כבגד שיש בו זיעה]. ואם שכח להכין בגדים לפני הזמן, יכול לסמוך על המקליון בתנאי שיניחם על הרצפה באופן שניכר הלכלוך באופן שמרגיש שצריך לכבסם. [הגרניק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי תיד)]. וכן בכל שעת הדחק ניתן לסמוך על היתר זה. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט)]. ועי' מש"כ לענין בגדי זיעה.

להשהות הבגד עם כביסה שאינה נקיה

במקום הצורך, ניתן (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להשהות בגדים המכובסים עם הכביסה שאיננה נקיה עד שהבגדים קולטים הריח של הכביסה. [הגרשו"א זצ"ל (אבני יספה ח"ג סי' נט ענף ד)]. **לוישן על בגד מכובס בתשעת הימים (ע"מ להתיר בלבישה)**
אם ישן על בגד מכובס (אף תוך ט' הימים), הרי זה כמו שלבשן אחר ומותר ללבשו.

[הגרשו"א זצ"ל (דברי סופרים קצור הל' אבולת פל"ז אות לה) ואין כבה"ג משום הצעת סדן מכובס, עיניש].
לבקש מבן ספרד או קטן שילבשנו עבורו (עד שבוע שחל בו ת"ב)
מותר לבן אשכנז לבקש מבן ספרד הנוהג היתר בזה עד שבוע שחל בו ת"ב, ללבוש עבורו בגדים מכובסים עד שבוע שחל בו ת"ב כדי להתירם בלבישה. [הגרניק זצ"ל (חוט שני וי"ט עמי שמה)]. וכן מותר לבקש מקטן (אפי' בשבוע שחל בו ת"ב). [וכן ראיתי עצה זו בקע"מ (סוף הגה ז)].

בגדי זיעה

למחמירים לעיל שאסור להחליף בגדי זיעה, אם צריך להחליפם יניחנם על הרצפה, ואח"כ ילבשם. [עיי' במנח"י (ח"י סי' מד). וכן פסק הגרניק זצ"ל (קע"מ הגה ט)].

מגבות

מגבות, ע"מ להתירם בשימוש די לנגב בהן פ"א לפני זמן האיסור. [אור לציון (פכ"ז הגה א)].

הכנת הבגדים בשבת

מותר ללבוש בגדי שבת ולהחליפם אחר כמה שעות שלבשם בלילה ובבוקר כדי שיהיה מותר ללובשם בתשעת הימים. [שבת הלוי (קובץ מבית לוי ח"יג עמי' מט אות ה)]. ויעשה כן באופן שאינו ניכר שעושה לצורך חול, כגון כשקם מהשינה, ילבש חולצה מכובסת. [הגרשו"א זצ"ל (שולחן שלמה סי' רצ ס"ק א.ג והליכ"ש בין המצרים פ"יד אות כ), בצל החכמה (ח"ד סי' קלח), בן איש חי (ח"א דברים אות ו), רב פעלים ח"ד ססי' כט), כה"ח (סי' תקנא אות צא) ואור לציון (ח"ג פכ"ז אות א)].

בגדים שאינן ראויים לשבת

היתר הני"ל אינו שייך בבגדים שניכר עליהם שהם בגדי חול. [אור לציון (ח"ג פכ"ז הגה א ד"ה ומי וארחות שבת (פכ"ב סוף הגה רפב)].

לומר בפני שמחליף בגיוו לצורך חול

יש ליזהר מלומר שכונותו עבור ההכנה. [הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פ"יד אות יח), ששי"כ (פכ"ח הגה קפ) ובצל החכמה (ח"ד סי' קלח). ועיי' באר משה (ח"י סי' קה בהשמטות) ובארחות רבינו (ח"ב עמי' קל)].

גיהוץ

אין לגהץ בגדים בימים אלו אפילו ע"מ ללובשם לאחר ת"ב. למנהג עדות המזרח יש להחמיר משבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (שם סע' א) אור לציון (פכ"ז אות ב ועי"יש בהגה)]. ולמנהג בני אשכנז מר"ח. [רמ"א (שם) וביאור הלכה (ד"ה ואנח)].

גיהוץ בגד שכבר לבשו

יש מי שאומר שגיהוץ האסור הוא הגיהוץ של אחר כביסה שהוא בכלל ניקוי הבגד, אבל מותר לגהץ בגדים שכבר לבשם ונתקמטו. [הגרניק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי' תטו)].

פאה נכרית

סירוק פאה ללא עזרת חומרים אינה בכלל גיהוץ ומותרת. [הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות ע)].

לבישת בגדים מגוחצים

אין ללבוש בבגדים מגוחצין אפילו הם ישנים שהגיהוץ עושה אותן כחדשים. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק מד)].

השתמש בהם פ"א או מקמט אותן קצת

בגדים מגוחצין אם לבשן זמן מה לפני ט' הימים מותר ללובשן אפי' גיהוצן ניכר. [הגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד עמי' תפ) והגרני"ק שליט"א (קע"מ הגה ד)]. וכמ"כ ניתן לקמטם קצת לפני הלבישה. [הגרנייק (ארחות רבינו ח"ב עמי' קלד)].

לצורך שבת

בגדים מגוחצים חמירי מבגדים מכובסים ועל כן אף לצורך שבת אסור ללובשן (אם לא לבשם כלל אחר הגיהוץ), ומי"מ יכול לקמטם קצת לפני הלבישה כנ"ל. [הגרנייק (שם)].

לבישת בגדים חדשים

בגדים חדשים (אפי' לא מברכים עליהם שהחיינו), בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סע' ו) ומ"ב (ס"ק מה)]. ובני אשכנז מחמירין מר"ח ואילך. [רמ"א (שם)].

בגדים שאינם חשובים (נעלים, גרבים וכד')

אפילו בגדים חדשים שאינם חשובים (שאינן צריך לברך עליהם שהחיינו) כגון מנעלים חדשים, גרבים וכיו"ב, אסור ללובשם (מר"ח לבני אשכנז ובשבוע שחל בו ת"ב לבני ספרד). [מ"ב (ס"ק מה)]. ועיי' לעיל בברכת שהחיינו לענין לבישת בגדים חדשים בשבת.
בגדים חדשים בשבת חוון (שלא מברכים עליהן שהחיינו)

אף לנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חוון אינן רשאים ללבוש בגדים חדשים אע"פ שלא מברכים עליהן שהחיינו. [אג"מ (א"ח ח"ג סי' פ) והגרנייק זצ"ל (ארחות רבנו (ח"ב עמי' קלד אות יז)]. ויש מפוסקי עדות המזרח המתירים כשאינו צריך לברך עליהן שהחיינו. [כה"ח (אות פט)].

בגדים חדשים שאינם חשובים בשבת חוון

כתונת וכדו' אפי' חדשים מותר ללבוש בשבת חוון (כמו לענין כיבוס דמותר לכבוד שבת).

[בה"ל (שם ד"ה כלים)]. וכשיש לו כתונת מכובסת אסור ללבוש חדשה. [אג"מ (ח"ג סי' פ)].

שבת חתן

מי שיש לו נשואין בשבוע שלאחר ת"ב, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מ"ב (ס"ק ט)].

חתן בר מצוה

נער בר מצוה שעלייתו לתורה בשבת חוון, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מבית לוי (דיני ימי בין המצרים)]. וילבשם לפני זמן האיסור שלא יהיו כחדשים.

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגיושה לצורך שידוכין בט' הימים, מותר לו ללבוש בגד חדש אם יש צורך בדבר. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמי' קל אות א) והגרשי"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמי' סד הגה 44)].

לבישת בגדי שבת

מר"ח עד ת"ב אסור ללבוש בגדי שבת. [רמ"א (סי' תקנא סע' א)]. ואיסור זה הוא באופן שהן ניכרים שהם בגדי שבת, אבל במה שמיוחדו לשבת אינו כבגדי שבת אם אינו ניכר, לכן מותר ללבוש טלית קטן מיוחד לשבת כיון שאין ניכר שהוא של שבת, וכמו כן מותר ללבוש כובע של שבת כיון שאין ניכר שהוא של שבת. [הגרניק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי' תד)].

שבת חוון

אפילו בשבת חוון אין מחליפין ללבוש בגדי שבת, כי אם הכתונת לבד. [רמ"א (סי' תקנא סע' א)]. אולם כבר התפשט המנהג ברוב המקומות ללבוש בגדי שבת ואפי' בשבת שחל בו ת"ב, ויש משינים בנד אחד. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק ו) וכה"ח (אות י)].

בערב שבת

י"א שמותר ללבוש בגדי שבת בערב שבת מחצות היום ואילך. [הגרנייק זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב עמי' קלג) והגרשי"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט)]. וי"א שמותר ללובשם בשעה שרגיל ללובשם כל ער"ש אפי' סמוך לחצות היום. [בעל השבת הלוי (שם עמי') והגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד פ"צ הגה 51)].

במוצאי שבת

י"א שבמוצ"ש מותר להמשיך ללבוש בגדי שבת שלבש בשבת. [א"א מבוטשאטש (מ' ת' סי' תקנא) (נטעמו כי האיסור הוא התחלת הלבישה ולא במה שכבר לבוש ועומד). וכן דעת הגרשי"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט) ובעל השבת הלוי (מבית לוי עמי' ו)]. וי"א שלאחר הבדלה יש לפושטם. [הגרניק זצ"ל (קע"מ שם)]. ולענין מנהג החזו"א עיי' בספר קע"מ בהגהות הגרני"ק שליט"א (אות כב)]. וכל א' ינהג כפי מנהגו. [הגרשו"א זצ"ל (פ"יד הגה 88)]. ולענין מנהג הגרשו"א זצ"ל, עיי' בהליכ"ש (פ"יד אות כח והגה לה) ובספר שלמי מועד (עמי' תפג)].

בעלי ברית

מילה שהיא מר"ח עד ת"ב נוהגים שבעלי ברית לובשים בגדי שבת. [רמ"א (סי' תקנא סע' א) ומ"ב (ס"ק ד)], אפילו הם מכובסים. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פ"יד הגה 25)].

מי בכלל בעל ברית

בעלי ברית הם אב ואם הבן, המוחל והסנדק. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק א)]. וכמו כן הסבים (אבי אבי הבן ואבי היולדת) והסבתות, האחים והאחיות של הרך הנימול, אם רגילים ללבוש בגדי שבת לצורך זה. [שער"ת (סס"ק א) ובעל השבת הלוי (שם עמי' כב הגה כה)]. ומש"כ שה"ח האחים והאחיות כן דעת הגרשו"א זצ"ל (שם פ"יד הגה ד)]. אבל המכנסים והמוציא התינוק (קוואטער), יש אומרים שאינו בכלל זה ויש מקילים, ומי"מ האשה המכנסת התינוק נוהגת ללבוש בגדי שבת שזה עיקר מצותה. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק א) ושעה"צ (אות א)].

פריון הבן

המותרים ללבוש בגדי שבת בברית מילה (עיי' לעיל), רשאים ללבוש בגדי שבת בפדיון הבן. [כה"ח (סי' תקנא אות ז)].

פשיטת בגדי שבת לאחר הברית או הפדיון

עיין מש"כ לענין פשיטת בגדי שבת מיד במוצ"ש שהבאנו מחלוקת בדבר, ומי"מ בברית מילה אפשר להקל ואין צריך לפושטם באותו יום. [דהרי אף מהמ"ב (שם ס"ק לד) משמע להתיירא שחרי כתב להפסיטם דוקא לענין ברית מילה בתי"ב. וי"ל דלא דמי לבגדי שבת במוצ"ש דהכא הוי כיוו"ט שלהם].

בר מצוה

מותר לבחור הבר מצוה, לאביו, לאמו, לסבים ולסבתות, ללבוש בגדי שבת אפי' מכובסים לכבוד הבר מצוה בט' הימים. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"יד אות ח, הגה יא והגה 25)]. ועיי' בדברי יציב (א"ח ח"ב סי' רלח)]. וי"א שמותר רק עד שבוע שחל בו. [הגרשי"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' לה)]. ומי"מ בשנה שחל ת"ב בשבת ונדחתה התענית ליום ראשון, אפשר להקל גם בשבוע שחל בו ת"ב.

[הגרשי"א זצ"ל (שם) דיש לצרף דעת הסוברים דבה"ג אין דין שבוע שחל בו ת"ב].

התחילה הסעודה בערב ר"ח אב ונמשכה עד הלילה

אם התחילה הסעודה בערב ר"ח אב מבעוד יום ונמשכה עד הלילה, מותר לשאר קרואים הלבושים בגדי שבת להמשיך ללובשם עד אחר גמר הסעודה. [הגרשו"א זצ"ל (שם הגה 26)].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו מגושה לצורך שידון בט' הימים מותר לו ללבוש בגדי שבת. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמי' קל אות ב), הגרשי"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמי' סד הגה 44) והשבת הלוי (ח"ט סי' קלא אות ד)].

מסיבת שידוכין

במסיבת שידוכין הנערכת בט' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדי שבת. [הגרשו"א זצ"ל (שם אות ו)].

תפירה

אסור לעשות בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבוע זה. ויש להחמיר מר"ח. [שו"ע (סי' תקנא סע' ז) ומ"ב (ס"ק מז)].

עבור אחרים (כגון חייט המתפרנס ממלאכה זו)

אומן ישראל אסור לעשות בגדים לצורך אחרים בין ישראלים בין עכו"ם, בין בשכר בין בחנם. ונהגו להקל אף לצורך ישראלים. אם נתנו לו קודם ר"ח דאלו אחר ר"ח אסור ליתן לו, ואם ידוע ומפורסם שהמלאכה של אינו יהודי, מותר אף לכתחלה לעשות המלאכה אפילו אחר ר"ח. [רמ"א (שם סע' ז) ומ"ב (ס"ק נא ונב)]. ועיי"ש (ס"ק) שאם אין לו מה אכל מותר בכל אופן].

על מנת למכרם לאחר ת"ב

אף באופן שהוא ידוע ומפורסם שאינו עושה לעצמו ובודאי לית ביה שמחה להאומן כגון שעושה בשביל למכור בשוק לאחר ת"ב אסור. וטעם האיסור שיחשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"ח. [ביאור הלכה (שם ד"ה של הנכרי)].

עיי עכו"ם

נהגו לתת לאומנים אינם יהודים לתקן כלים חדשים אפילו אחר ר"ח, כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית, ומיהו טוב למעט בזה במקום שאפשר, דלא עדיף משאר משא ומתן דממעטינן. [רמ"א (שם סע' ז). וביאר המ"ב (ס"ק ג) דהטעם שהקילו בזה יותר מכיבוס דאסרינן לעיל בסוף סע'. יי"ג לפי שעדיין אינן שוין ולא נקרא שמו עליו].

לצורך נשואין

מותר לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין שלאחר ת"ב אם לא קיים מצות פו"ר. [מ"ב (סס"ק יד)].

בגדים שנקרעו ותפירת כפתור

תפירת כפתור או קרע בבגד מותרת אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [הגרשו"א זצ"ל (שם אות טז), בעל הש"ח (שם עמי' ג אות ז), וכן הוא בבא"ח (דברים אות י) ובאור לציון (פכ"ז סוף הגה ב)].

לקצר שרוולים וכדו'

מותר לקצר אורך הבגד ואין בזה משום תיקון בגד. [נדמי להא דלעיל דשרי לתפור קרע. ועיי' עוד באג"מ שבסמוך. ושור"י שכן פסק הגרני"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמי' תטו)].

פאה נכרית

מותר לתקן פאה נכרית בימים אלו, אא"כ הוא תיקון חשוב, ואם יש צורך אף בזה מותר. [עיי' בנטיעו גביאל (פל"ז אות ט) דהוי בכלל קישוטי אשה שהתירו אפי' לאכלה תוך ל' כמבואר בשו"ע (וי"ד סי' שפא סע' ו)].

תקון בגדים

מרי"ח אב יש נוהגות שלא לסדר חוטי שתי מצמר או משארי דברים, בין לו ובין לאחרים ובין בשכר ובין בחנם. [ש וי"ע (סי' תקנא סעי' ח) ומי"ב (סי"ק נד)]. וטוויית החוטי"ן לתפור בהן בגדים מותר שאינו בכלל זה. וכן מותר לעשות אריג מעצים דלאו בכלל בגד הוא. [מ"ב (סי"ק נד)].

התחלת התפירה היתה לפני ר"ח

יש מי שאומר שיש מקום להקל לתפור בגדים, אם התחלת התפירה היתה לפני ר"ח אב, ושיש להקל בזה בעיקר לבעלי מלאכה שמלאכתם בכך וצריכים לזה. [אור לציון (פכ"יו הגה ב)].
בשעת הצורך

בשעת הצורך יש להקל במחנות קץ ובקייטנות לנערות לעשות עבודות רקמה וכדו', בטי' ה'ימים. [הגרשז"א זצ"ל (פ"י"ד אות כג) ועיי"ש בהגה ז'73]. ועיין בסמוך.

ללמוד מלאכת התפירה

מותר ללמד מלאכת התפירה בימים אלה, ובלבד שלא יעשו על ידי זה בגד חדש. [אור לציון (פכ"יו הגה ב)]. ועי' בבצל ההכמה (ח"ד סי' נד) שכתב שבנות הלומדות תפירה מותרות לתפור תחיתות בד שאין בדעתן להשלימן לבגד וגם אינו ראוי להיות בגד, וכן בסריגה, רקמה וכדומה מותר בכה"ג, עי"ב].

רחיצה

יש נוהגים שלא להתרחץ מרי"ח, ויש שאין נמנעין אלא בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סעי' טו)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מרי"ח. [רמ"א (שם)]. ומנהג בני ספרד בארץ ישראל להמנע רק בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (פכ"יו אות ה)].

רחיצה בצונן

אין רוחצים אפי' במים צוננין (לכל מנהג כדאית ליה). [רמ"א (שם) וכן איש חי (דברים אות טו)].
סאונה

סאונה רטובה דינה כרחיצה, אבל סאונה יבשה מותרת. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מה)].
פניו ידיו ורגליו

פניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בצונן. [מ"ב (סי"ק צד וצו)]. ואף בזה"י שלא הולכים יחפים מותר לרחוץ הרגלים. [שבת הלוי (ח"ו סי' עז אות ב)]. ועי' בארוחת רבנו (ח"יב עמי' קלד ב) בשם הגריי"ק זצ"ל. ומותר אף ע"י סבון אם עושה להעביר זוהמא או ריח רע. [הגרשז"א זצ"ל (שם פ"י"ד הגה כד)].

שיעור פניו ידיו ורגליו

הפנים : כוללים כל הראש. [דה"ח (סי' קל אות ז) וכה"ח (אות קצט) אפי' בדעת המ"ב. ועי' במה"ד הראשונה של ספר קע"מ בשם הגרי"ק זצ"ל שפניו זה מהמצצ עד הסנטר, אולם אחרי שהראוהו דברי הדה"ח ה"י"ל, הורה הגרי"ק זצ"ל להשמיט את דבריו ולחזיק את דברי הדה"ח וכן אמר הגר"ח"ק שיש להעתיק דברי הדה"ח].
הידיים : י"א שהיינו כל היד והזרוע עד חיבורם לגוף. [א"א מבוטשאטש (על סע' טז)]. וי"א שהוא עד המרפק. [הגר"ק זצ"ל (קע"מ פ"ג הגה ד)]. וי"א שהוא עד סוף פיסת היד. [הגר"ח"ק שליט"א (שם)]. ולמעשה יש להקל בכל השטח שעליו עלול להיות לכלוך. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה ה)].

הרגלים : היינו מכף הרגל עד הברך. [הגר"ק זצ"ל (שם). ועי' בששי"כ פמ"ב הגה ב]].
גדר מים צוננים

במקום שמותר לרחוץ במים צוננים, אין צריכים המים להיות צוננים גמורים, אלא אפי' אם מעורב בהם קצת מים חמים להפיג צינתם מותר, ובלבד שלא יהיו המים חמים עד שנהנין מחום המים. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מג). ועי' בשיד' (סי' קפח סי"ק יד) בשם

הריטבי"א ובאור לציון (ח"ב פלי"ה אות ג בהנחה).

מצטער מחמת מניעת הרחיצה

מי שמניעת הרחיצה גורמת לו צער, אין לו להקל משום כך להתרחץ. ואם מצטער ביותר וסבלו רב, מותר לו כפי ההכרח ללא סבון. [הגרשז"א זצ"ל (שם פ"י"ד אות יח והגה כז)].

מצטער מחמת הזיעה

במקומות החמים מאוד כמו באר"י, יש מתירים במקום הצורך לרחוץ כל הגוף בצונן, להעביר הזיעה. [חזו"א (מבית לוי עמי' יז הגה ב) ושבת הלוי (ח"ו סי' עז אות ב), וכתב שם להחיר רק אבר אבר. ובאג"מ (תח"ע ח"ד סי' פד אות ד) משמע שאף כל הגוף יחד שרי. וכן הוא בתשובות והנהגות (ח"ב ססי' רס). ובאור לציון (פכ"ז אות ה) כתב להקל רק אם מצטער הרבה באופן שאינו יכול לסבול את ריח הזיעה. וכעין זה כתב הגר"ח"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט עמי' שמו). ועי' בספר נחלת אליהו לגר"ח"ק שליט"א בשם החזו"א]. ובמקום שא"א לנקות הזיעה ללא סבון וכדו', אפשר להתרחץ עד סבון לפי הצורך. [שבת הלוי (ח"ח סי' קכו אות א)]. ומי"מ הדבר מסור ללב יראי ה' מתי להקל בכל זה. [שבת הלוי (שם)].
להסיר לכלוך

אם התלכלך, רשאי לרחוץ אותו המקום על מנת להעביר הלכלוך. [דהרי אפי' בת"ב מותר לו בזה כמבואר בשו"ע (סי' תקנד סעי' טו)]. ואם גופו מלוכלך ככמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כל אחד בפני"ע מותר להכנס במים לרחוץ כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הלכלוך שעליו. [מ"ב (סי' תריג סי"ק א)].

קטנים

מנהג זה תקף אף לקטנים הרוחצים לתענוג, אבל לצורך רפואה או שמלוכלכים מותרים. [מ"ב (סי"ק צג) וחנוד' לענר (פכ"יו הגה ד)]. וילדים קטנים בני ג' – י' שנים מותרים ברחיצה בכל אופן. [חנוד' לענר (שם)]. וי"א שאם תמיד רגילין להתרחץ כל יום יש להקל עד בר מצוה. [הגר"ח"ק שליט"א בשם הגרשז"א זצ"ל (קע"מ בהגה)]. וע"כפ' במקומות החמים אפשר להקל להם אפי' הגיעו לחינוך. [הגר"ק זצ"ל (קע"מ שם)]. ולבני עדות המזרח אין לאסור רחיצה לקטנים פחותים מגיל בר מצוה (אף אם הגיעו לחינוך), אף בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (שם הגה ה)].
לצורך רפואה (מקלה"ת לפני לידה וכדו')

מותר להתרחץ לצורך רפואה, אפילו בחמין ואפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [מ"ב (סי' תקנא סי"ק ח)]. ולכן מעוברת שהגיע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין, בכל אלו שרי, דהוי לרפואה ולא לתענוג. וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי, מלבד בת"ב עצמו שצריך לזהר מזה. [שעה"צ (אות דז)].
לצורך טיפול בפצעים

אם יש לו חטטים בראשו מותר לו לרחוץ או לסוך ראשו. [מ"ב (תקנא סי"ק צג) ושו"ע (סי' תריד סעי' א)]. וכן אם צריך לרחוץ פניו או רגליו עם סבון על מנת למנוע פצעים בפנים או ברגלים וכדו' מותר לו לרוחצם. [אור לציון (פכ"יו אות ה) והגר"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט עמי' שמו)].

לצורך מצוה (טבילת מצוה וכדו')

רחיצה לצורך מצוה מותרת, ולכן נדה רוחצת וטובלת בחמים בימים אלו (פרט לת"ב). [רמ"א (סי' תקנא סעי' טז). ועי' ביאור הלכה (ד"ה ולצורך).] ואפי"א אם טובלת ליל י' באב, יש אומרים שמותר לה לרחוץ בערב בת"ב כדרכה בחמין אף א"א לה לרחוץ ליל י'. [רמ"א (שם) וכתב המ"ב (סי"ק צב) שאף בחמין שריא]. ויש אומרים שתרחוץ בערב ת"ב אפילו אפשר לה לרחוץ בליל מוצאי ת"ב. [ביאור הלכה (ד"ה אם א"א)]. והמנהג לחוף רק בליל מוצאי ת"ב. [שיעורי שבת הלוי (סי' קצט על ס' ד אות ב)]. וכמו כן אשה הלובשת לבנים יכולה לרחוץ מעט אפילו בחמים כדרכה בשאר ימות השנה, והואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. [רמ"א (סי' תקנא סעי' טז) וכתב המ"ב (סי"ק צב) שאף בחמין שריא. וכמו כן מותר להתרחץ לצורך מצות עונה אם נודף מהם ריח או אם גופם מלוכלך מהזיעה, הגרי"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט עמי' שמו אות ה)].

טבילה לפני התפלה, ערב שבת וטבילת עזרא

הנוהג לטבול בכל ער"ש מותר לו לטבול בצוננים גם בשבת שחל בימים אלו, ומי שמבטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצנח אסור. [מ"ב (סי' תקנא סי"ק צה ושעה"צ אות צח) וערה"ש (אות לה)]. וכמו כן המקפיד על טבילת עזרא רשאי לטבול בטי' הימים במים צוננים. [כה"ח (אות קז) והגרשז"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מד). ושור"י שהחזו"א (נהגות הגר"ח"ק שליט"א קע"מ פ"ג אות יד) החרף אף למי שזוניו מקפיד]. ואם קשה לו לטבול בצוננים יש מקילים לטבול אף בחמים. [כה"ח (שם)]. והמקפיד לטבול כל יום, י"א שאינו רשאי לטבול בטי' הימים. [הגרשז"א זצ"ל (שם)]. ויש מקילים אף בזה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ב הגה 37) ושבת הלוי (ח"ו ססי' עז אות ג). ועי' לעיל בשם המ"ב]. והמיקל כסברא אחרונה, יש לו על מי לסמוך.

שחיה מטעמי בריאות

אין להחיר לעשות שחיה בימים אלו אף כשעושה כן רק מטעמי בריאות. [הגרשז"א זצ"ל (שם פ"י"ד הגה 61)]. ואם הוא לצורך רפואה שרי. [כמבואר לעיל בשם המ"ב לענין רחיצה לצורך רפואה].

לצורך פגישת שידוכין

מותר במקום צורך להתרחץ במים צוננים לצורך פגישת שידוכין. [הגרשז"א זצ"ל (פס"ט אות ט)].
רחיצה במגנבת רטובה טופח ע"מ להטפוח

מותר להעביר מטלית לחה אפילו טופח ע"מ להטפוח על גופו ומי"מ אם היא רטובה כ"כ שעז"ז מים נוזלים על הגוף אפשר שזה נקרא דרך רחיצה. [הגר"ק זצ"ל (קע"מ)]. וכן נקט הגרשז"א זצ"ל (שם פ"י"ד הגה כד) (אלא דאפשר שהחיר כשיש לו צער)].

לצורך שבת

בערב שבת של חזון אפילו אם הוא רגיל לרחוץ בכל ער"ש בחמין כל גופו, אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן. [רמ"א (שם סעי' טז) ומי"ב (סי"ק צה)]. ויש להקל בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. וה"ח דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. [רמ"א (שם) ומי"ב (סי"ק צז)]. אבל רק במים בלבד ללא סבון או שמפו. [מ"ב (סי"ק צז)]. ומי שמזיע הרבה ואינו יכול להעביר הזיעה ללא סבון וקשה לו אף להשתמש בסבון ושמפו. [שבת הלוי (ח"ח סי' קכו)].

אכילת בשר

יש נוהגים שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו ת"ב, ויש שמוסיפין מרי"ח ועד התענית, ויש שמוסיפין מי"ז בתמוז. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ט) ומי"ב (סי"ק נו)]. ומנהג בני אשכנז הוא מרי"ח, והוא בכלל. [מ"ב (סי"ק נח)]. אולם מנהג בני ספרד לאכול בשר ברי"ח. [כה"ח (אות קכה)]. ויש שנהגו סלסול בעצמם שלא לאכול בשר ברי"ח אב, וכן היה מנהג האר"י ז"ל. [אור לציון (פכ"יו הגה ו)]. ומנהג בני תימן לאכול בשר בימים אלו, ואינם נמנעים מאכילת בשר אלא בסעודה המפסקת, שאז אסור מדינת לאכול בשר. [אור לציון (ת"י"ג אות א)].

בשר עוף ובשר מלוח

אסור לאכול בשר עוף ובשר מלוח. [שו"ע (סי' תקנא סעי' י)].

תבשיל של בשר

יש אומרים שהנוהגים שלא לאכול בשר בימים הנוכרים, מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר. [שו"ע (סי' תקנא סעי' י)]. ומי"מ נוהגים לאסור אף תבשיל של בשר. [מ"ב (סי"ק סג)].

תבשיל שנתבשל בקדרה בשרית בת יומא

תבשיל שנתבשל בקדרה של בשר פשיטא שמותר לאוכלו. [מ"ב (סי"ק סג)].

יש ששים בתבשיל נגד טעם הבשר

אם נפל בשר לתבשיל ויש ס' כנגדו מותר התבשיל באכילה. [מ"ב (סי"ק סג)]. ואף כשאין שם כשיש כל ישראל טועם ואין בו טעם בשר, מותר. [שעה"צ (אות סח)].

שומן בשר

שומן של בשר בכלל האיסור. ואסור לאכול אף תבשיל שיש בו שומן בשר. [מ"ב (סי"ק סג)].

תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרי

אבקת מרק שמעורב בו קצת שומן עוף (כמו שמצוי באבקת מרק בשרי בזמנינו), ששמו תבשיל, אם לא מהרגיש בו טעם עוף, אלא טעם משופר, בדיעבד אין לאסורו באכילה, אבל לכתחלה אין להשתמש בו בימים אלו. [עני' לקמן בדין מאכל שמעורב בו יין. ומצא אי י"ל דני"י קיל מתבשיל שמעורב בו יין, שהרי אכילת בשר עוף קל יותר משתיית יין. אולם דברי התשו"ה המקיל שם לא שייכים בזה, עיי"ש].

בשבת

בשבת מותר לאכול בשר. ולא נכון להחמיר שלא לאכול בשר בשבת, כדי שלא יראה כנוהג אבלות בשבת. [אור לציון (פכ"יו הגה א)].

מניעת התבשילין של שבת בערב שבת

הנוהג לטעום את התבשיל בכל ערב שבת, רשאי לטעום מתבשילי הבשר גם בערב שבת חזון. [אור לציון (פכ"יו אות ד)].

להאכיל הקטנים בשר בערב שבת

בימות הקיץ שקשה לקטנים להמתין מלאכול עד אחר תפלת ערבית ולכן מאכילים אותם כשעה או שתיים קודם קבלת שבת, יכולים להאכילם בשר. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כא אות ד). ועי' בא"ר (סי' תקנא אות כד) שמיקל מחצות. וחביאו הכה"ח (אות קנה)].

המקבל שבת במעבד יום

המקבל שבת במעבד יום רשאי לאכול בשר ולשתות יין בסעודה. [משמעות הפוסקים שהחירו לאוכל בשר ולשתות יין ולא חילקו בדבר].

בסעודה שלישית

בסעודה שלישית מותר לאכול בשר אף למי שאינו רגיל בכך. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' קיד אות א)].

מוצאי שבת

במוצ"ש אם לא התפלל מעריב, עדיין רשאי לאכול בשר. [מ"ב (סי"ק טט)]. ועי' בסמוך לענין מלוה מלכה.

אכילת בשר שנשאר מסעודת שבת חזון

יש אומרים שבשר מבושל שנשתייר מזמן היתר אכילתו (כגון משבת חזון), מותר לאכול הואיל ואשתורי אשתורי. [קול אליהו (סי' מה)]. ויש אומרים שיש לאסור בזה לנוהגים איסור מרי"ח, אבל לנוהגים איסור רק בשבוע שחל בו מותר. [כן יוצא מהנחפה בבסף (או"ח ססי' ג ד"ה כלל העולה בדיני). וכי"כ בקול אליהו (שם) אליבא דדעה זו]. ויש אוסרים בכל אופן. [פת"ש (יו"ד סי' שמא אות ב), ברכ"י (סי' תקנא אות ו) הובא בשע"ת (שם אות יא) וערה"ש (שם אות כד)]. וכן המנהג. ומכל מקום אין למוחות ביד המקילים. [ברכ"י (שם)].

אכילת בשר במלוה מלכה

יש אומרים שהרגיל לאכול בשר במלוה מלכה, רשאי לאכול בשר גם במוצ"ש זו. [אור לציון (ת"י"ג פכ"יו הגה ו)]. ויש אוסרים. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כא אות ד). וכן מטו משמיה דחזו"א (קע"מ פ"ה הגה ב)]. ויש מתירים (אף למי שאינו רגיל בכך) לאכול במלוה מלכה משויורי בשר של שבת. [כה"ח (אות קמד)]. ולמעשה יש להימנע. [דהרי אין בזה חובה. ואפי' בשבת בשר אינו אלא מצוה כמבואר בשיד' (א"כ ע"ד להמנע לצאת לכו"נ)].

קניית בשר מרי"ח עד ת"ב

מותר לקנות בשר בתשעת הימים להניח לאחר ת"ב. [אג"מ (ח"ד סי' קיב אות א)].

שתיית יין

יש נוהגים שלא לשתות יין בשבוע שחל בו ת"ב (ובמוצ"ש אם הוא לא התפלל עדיין מותר ביין). ויש שמוסיפין מר"ח עד התענית, ויש שמוסיפין מיו"ז בתמוז. [שרייע (סי' תקנא סעי' ט) ומי"ב (סי' קנ)]. ולמעשה מנהגו אצל בני אשכנז הוא מר"ח והוא בכלל. [מ"ב (סי' קנ)]. ואצל בני עדות המזרח יש נוהגים להקל. ויש שנהגו להחמיר בזה. וכל אחד עשה כמנהגו. [נעי בפרי האדמה (ח"ד דף ח' ע"ג), במועד לכל חי (סי' י אות ט), בכה"מ (אות קכו) ובאור לציון (פכ"ו אות ח)].

מזין ענבים

מזין ענבים הוא בכלל יין לענין זה. [נעי' שרייע (סעי' י). הגרשז"א זצ"ל (הנה יג ד"ה דע) ואור לציון (פכ"ו אות ח)].

שאר משקים חריפים (ערק, בירה וכדו')

יש אומרים שמהנה זה אינו באיין, ולא בשאר משקאות חריפים כגון ערק ובירה. [נעי בשע"ת (אות יט) ובערוה"ש (אות כז)].

קוניאק

קוניאק הוא מיין (שמוצר ע"י אידוי היין והפיכת האדים לקוניאק), יש מי שאומר שראוי להחמיר בזה. [אור לציון (פכ"ו הגה ח). כיון שיש אומרים שדינו כיון לענין ברכות הנהנין].

עונה או תבשיל שמעורב בו יין

עוגות או תבשילים שנותנים בהם יין לשבח הטעם, יש אומרים שאין לאוכלם בתשעת הימים. [נעי' באר היטב (סי' קט) ובשע"ת (סי' יט). וכן פסקו השבט הלוי (ח"ט רס"י קלב) והגרניק זצ"ל (קעי"מ פי"ה הגה ח). אולם המ"ב לא הביא דברי הבאה"ט]. ומי"מ לקטן שלא הגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים, בעוגה שיש בו רק טעם בעלמא אפשר להקל, ואם יש יין ממש בתבשיל נכון להחמיר. [שבט הלוי (שם)]. ויש מי שמיקל בתבשיל שיש בו יין אפילו לגדולים. [תשובות והנהגות (ח"ב סי' רנט)]. ואין להקל, אלא שבדיעבד אם היין אינו נרגש בפניע, אלא הוא רק משפר טעם המאכל שרי. [הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש פסי')].

כוס של הבדלה

דעת השרייע (סי' תקנא סעי' י) שמותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון בימים אלו. וכן מנהג בני ספרד. [אור לציון (ח"ג פכ"ו אות ח)]. אולם מנהג בני אשכנז להחמיר שלא לשתות יין בבהמ"ז (של יום חול) ולא בהבדלה אלא נותנים לקטן שהגיע לחינוך ברכה ואינו יודע להתאבל על ירושלים (כבן תשע שנים). [מ"ב (סי' קט סט וע) והגרשי"א זצ"ל (ישא יוסף ח"יג עמי קע)]. ואם לא מצוי קטן כזה ישתה הגדול כוס הבדלה. ויש שנהגו שאף כשיש תינוק מצוי שהגדול שותה כוס ההבדלה. [כך מוטו בשמיה דהגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות כז וישא יוסף ח"יג עמי קע) כי אין הגדר של קטן הראוי לזה ברור. וכן היה הנהגת החזו"א (דנינם והנהגות להחזו"א פי"ט אות ח)].

על חמר מדינה

יש אומרים שבמקום שיש חמר מדינה עדיף להבדיל עליו מאשר על יין. [ערוה"ש (אות כז)]. ויש שוברים שבכל אופן מבדיל על היין, וכן עיקר. [כן מבואר בפוסקים לדעיל לענין כוס של הבדלה.

וכן מורה סתימת שאר הפוסקים. וי"ב בשלמת חיים (סי' רכד)].

שיעור שתיית היין בהבדלה

המבדיל על היין (ענין הפרטים לעיל) ישתה רביעית שלמה (ולא מלא לוגמיו בלבד). [הגריי"ק זצ"ל (אחרות רבינו ח"יב עמי קלה)]. ואם קטן שותה היין ישתה עכ"פ רוב הכוס דהיינו רוב רביעית. [מ"ב (סי' ע וסי' רעא סי' ק)]. ואם לא שתה כשיעור בדיעבד יצאו ידי חובה, ומי"מ יחזור לשתות כשיעור. [נעי' בגר"ז (סי' קצ אות ד) ובש"ש (פי"ס אות לו)].

לזמן על כוס יין

שלשה שמזמנים אחר הסעודה לא יברכו על הכוס, אבל עשרה מברכים על הכוס. [רמ"א (סי' תקנא סעי' י) ומ"ב (סי' קעא) ואור לציון (פכ"ו אות ח)].

בירך על בשר או יין בתשעת הימים

אם בירך על חתיכת בשר או על כוס יין ואח"כ נזכר מאיסור בשר ויין בימים אלה, יטעם משהו שלא תהיה ברכתו לבטלה, שאין במשהו לא משום שמחה, ולא משום בטול המנהג. [נעי' בשבט הלוי (ח"ט סי' קלא אות א וח"י סי' פא אות ט)].

חמותרים לאכול בשר ויין

חולה קצת

חולה קצת מותר באכילת בשר. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ט) ומ"ב (סי' קס). ויעוי' בשבות יעקב שפסק שאשה בימי נדוהת שאינה יכולה לאכול מאכלי חלב מחמת מיחוש בגופה מותרת לאכול בשר, דסתם נדה בעת זוב דמה היא חולה. והביאו השער"ת (אות כח). והרע"א (על סעי' ט) הביא דבריו בקצור להתיר בימי נדוהת לאכול בשר, עיי"ש. והכל לפי הענין].

אדם חלש

אדם חלש שצריך לאכול בשר כדי להתחזק, רשאי לאכול בשר. אלא שאם די לו באכילת בשר עוף, יאכל בשר עוף. [אור לציון (פכ"ו אות ו)]. ואם יש לו חוסר דם, וצריך דוקא בשר בהמה, יאכל בשר בהמה. [ושם]].

מעוברות

מעוברות, יכולות לאכול בשר אם חלשות הן וצריכות לכך. [אור לציון (פכ"ו אות ו)].

יולדות

יולדות מותרות לאכול בשר. ומה שנהגו קצת יולדות מז' באב ואילך למנוע מבשר ויין היינו שלא במקום חולי. [מ"ב (סי' סא)].

מניקות

מניקת שחלבה רע לתינוק כשאינה אוכלת בשר יש להקל אף בבשר בהמה. [מ"ב (סי' סא)]. וכן אם היא חלשה וצריכה לאכול בשר מותר לה. [אור לציון (פכ"ו אות ו)].

אינו יכול לאכול מאכלי חלב

מי שאי אפשר לו לאכול מאכלי חלב, מותר לו לאכול בשר עוף או בשר מלוח שעברו ג' ימים משחיטתו, וכי"ש תבשיל של בשר. [מ"ב (סי' סד) ושעה"צ (אות טט)].

קטנים

קטנים בריאים אסורים בבשר ויין. [מ"ב (סי' תקנא סי' ע)]. י"א מר"ח (לבני אשכנז). [בעל הש"ש"כ בחינוך הבנים למצוות (אות לה)]. וי"א משבוע שחל בו ת"ב (אף לבני אשכנז) וכן עיקר. [נהנך לער (פכ"ו אות ב). ועיי' לגיל לענין כיבוס]. והדיון כן אפילו בקטנים שלא הגיעו לגיל חינוך להתאבל על ירושלים. [מ"ב (שם)], אלא שעל כל פנים הגיעו לגיל חינוך באופן כללי. [נהנך לער (פכ"ו הגה ח). בעל השבט הלוי (קעי"מ פי"ה עמי עג) וכתבו שם שהוא בגיל ג' שנים. והכל לפי הענין. דעת הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה 28) להחמיר אפילו לקטנים ביותר (בני ג' וד' שנים) כל שאין צורך מיוחד להאכילם בשר דוקא]. ויש אומרים שבזמננו אפשר להקל עד גיל תשע בבשר עוף או תבשיל של בשר. [הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש פסי"ט אות כח) דלא החמירו על קטן שלא הגיע לכלל אבולות].

בסעודת מצוה

ברית מילה

אכילת בשר ושתיית יין מר"ח

בסעודת מצוה, כגון מילה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. [רמ"א (סעי' י) ומ"ב (סי' קע)]. ובסעודה זו יש להתיר אפילו כוס של בהמ"ז. [מ"ב (סי' קע)].

בשבוע שחל בו תשעה באב

בשבוע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין מצומצם. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ו)]. והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. [מ"ב (סי' קע)].

ברית מילה בערב ת"ב

אפי' חל המילה בערב ת"ב שרי, ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ו)]. ובתנאי שיעשנה קודם חצות. [מ"ב (סי' קע)]. ואם נמשך הסעודה לאחר חצות י"א דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה י', ולמעשה יש להקל רק לבעלי השמחה עצמם. [שעה"צ (אות פט)].

ברית מילה שאינו בזמנו

סעודת מילה שלא בזמנה, דינה כמילה בזמנה הנ"ל. [שע"ת (שם סי' קט)].

שאריות מסעודת מצוה

שלחו לביתו שאריות בשר מסעודת מצוה, אסור לו לאוכלם בימים אלו. [מ"ב (סי' קע ועג)].

פדיון הבן

אכילת בשר ושתיית יין

סעודת פדיון הבן נחשבת לסעודת מצוה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. [רמ"א (סעי' י) ומ"ב (סי' קע)]. ובסעודה זו יש להתיר אפי' כוס של בהמ"ז. [מ"ב (סי' קע)].

קרובי הכהן בפדיון הבן

אפשר שבפדיון הבן אף קרובי הכהן בכלל קרובי בעל המצוה לענין זה, ולא רק קרובי אבי הבן. [אור לציון (פכ"ו הגה ד)].

סיום מסכת

בסעודת סיום מסכת מותר לאכול בשר ויין, ואף הקרואים רשאים לאכול, והיינו כל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו הן מחמת קורבה או מחמת רעות או שהוא אוהבו, ונשים השייכות לסעודה במקום שדרך לזמןן לסעודה ג"כ מותר. ואשת הבעל סעודה מותרת אף בסיום מסכת וכן בניו. ובשבוע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין מצומצם. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ו)]. והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. [מ"ב (סי' קע)].

ועיי' בבאור הלכה (ד"ה וסיום).

בערב תשעה באב

מותר לעשות הסיום כנ"ל אף בערב ת"ב ובלבד שיעשנה קודם חצות. [מ"ב (סי' קע)]. ואם נמשך הסעודה לאחר חצות יש אומרים דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה עשירית, ולמעשה יש להקל בזה רק למסיימים המסכת בעצמם. [שעה"צ (אות פט)].

למחר הלימוד על מנת לסיים בימים אלו

אם לא נודמן בלימודו הסיום לא ימחר או יאחר בשביל זה. [מ"ב (סי' קע)].

אינו רגיל לעשות סעודת סיום

אם לא היה עושה סעודה בשאר הימים אפשר שלא יעשנה גם עתה. [מ"ב (סי' קע)].

בר מצוה

אכילת בשר ויין

מותר לאכול בשר ויין בסעודת בר מצוה בתשעת הימים. והדיון כן אף אם הסעודה שלא בזמנה, אם הקטן דורש בה דברי תורה. [יד אפרים (סי' תקנא על המ"א סי' ק,א), דברי יציב (או"ח ח"ב סי' רלח) והגרשז"א זצ"ל (שלמי מועד עמי תפר והליכ"ש פי"ד אות ח)]. ומי"מ יש אומרים שמיום ז' באב ואילך לא יערכו מסיבות בר מצוה, משום שבים ז' באב נכנסו האוייבים להיכל וימים אלו חמירי טפי. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש שם הגה 38)].

שאר סעודות מצוה

חנוכת הבית

יש אומרים שמותר לעשות סעודת חנוכת הבית בימים אלו. [מקור חיים (לחז"י רס"י תקנא) ועיי' בדברי מלכ"אל (ח"ד סי' ח)]. ויש אומרים שאין לעשותה בימים אלו (אף ללא אכילת בשר) דהוא בכלל "מעטעים בשמחה". [לבושי מרדכי (ק' ח"א ססי' קא)]. ולמעשה נוהגים שלא לעורכה בטי' הימים אף בארץ ישראל. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות יא)].

חנוכת בית המדרש

סעודת חנוכת בית מדרש וכדומה, יש אומרים שאין לעשותה בימים אלו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה טז). ובלבושי מרדכי (ק' ח"א ססי' קא) כתב דבכה"ג שרי (ומשמע ללא בשר)].

נקיון הבית

שטיפת הרצפה

יש נוהגים שלא לשטוף הרצפה, אם אינה מלוכלכת ממש, אלא לכבוד שבת. [התעוררות בתשובה (ח"ג סי' ל) והגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות כא)]. וגם כששוטף לכבוד שבת נהגו שלא לערב חומרי נקיו כרגיל, אלא שוטפים במים בלבד. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה ל). ובשלמת חיים (סי' שלב) כת' שראוי למי שאפשר להחמיר בזה].

שטיפת מכונית

מותר לשטוף מכונית בטי' הימים אם דרכו לשוטפה מידי כמה ימים, אבל אם דרכו לשוטפה פעם לזמן מרובה, אין לשוטפה בטי' הימים. [הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש פסי"ט אות ח)].

להצטרפות לרשימת התפוצה לקבלת הגליון כל שבוע ללא עלות

יש לשלוח דוא"ל למערכת: amikta@amikta.co.il

© **שמעתא עמיקתא – לרפו"ש של חנה דינה בת צירל בתושח"י** – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503